

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ἀγαπητή μου Σοζόγκα,

Τὴ παράξενον νὰ λάβω γράμμα δικό σου— ἐδῶ, στὴν Ἀθήνα! Τὸ κοίταζα σὰ νὰ εἴτανε κανένα χαρτί ξένο, παλιό, σὰν κείνες τὶς κιτρινισμένες γραφές ποὺ ξεθάφτουμε κάποτε ἀπὸ προγονικὰς κασίελες ἢ ξεχασμένα συρταράκια. Καὶ συλλογίσου πόσο πρέπει ν' ἀλλάζανε καὶ τὰ πράγματα κ' ἐμεῖς γιὰ νὰ βρισκουμεῖς τώρα ἐγὼ ταξιδευτὴς στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ μοὺ γράφῃς ἐσὺ ἀπὸ τὴν καταχνησμένη Λόντρα— τὴν καινούρια σου πατρίδα. Δέκα σιγαλά χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε καὶ σκορπίστηκε ἀγύριστα ἡ πρώτη κείνη, ἡ Ἀθηναϊκὴ ζωὴ μας.

Γιατὶ δική μας εἴταν ἡ Ἀθήνα, ὁλόκληρη— λικαδά στίς πιπεριές καὶ βασιλέματα σπάνια, οἱ δρόμοι ποὺ ποτὲ δὲν παστρεύονται κ' οἱ λούστροι ποὺ πάντα μυρμηγκιάζουνε στίς γωνιὰς τῶ σπιτιῶ χτυπώντας τὰ κασελάκια τους, οἱ ἐπιτάφιοι μὲ τὰ κεράκια τους καὶ τὰ τσιριχτά Κύριε Ἐλέησον, καὶ τῆς ἡρωϊκῆς σκόνης τὰ σύννεφα, κ' οἱ ψιλὲς κουβέντες, οἱ κακογλωσσίες, οἱ ψηλοκαπελαδούρες ποὺ ἀρμενίζουνε καμαρώνοντας στὰ πεζοδρόμια, κ' οἱ σπαθᾶτοι ποὺ γυαλοκοποῦνε σὰν τὶς χρυσομαμόνες στὰ καφενεῖα, κι ὁ Λυκαβητὸς κ' ἡ Γοργοπήκη ἡ ὁμορφὴ κλησούλα, ἡ Αἰγίνα ἡ κυματοθωρὴ καὶ τ' ἀσύγκριτα βουνά μας ἀπὸ τὴ Βουλιαγμένη πέρα ἴσαμε τὸν ὀρθογλάζιο βράχο τῆς Φυλῆς.

Ὅλα δικά μας τότε. Καὶ καθὼς βγήκα νὰ σε-ριανίσω τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ ξαναγνωριστῶ μὲ τὰ σουσούμια της, τόσο πολὺ ζούσα μὲ τὸ μνημονικό μου κείνη τὴν ἐποχὴ τὴν περασμένη ποὺ ὅλο πρόσ-μενα νὰ σ' ἀπαντήσω σὲ κανένα γύρισμα τοῦ δρόμου— γοργοπατούσα καὶ φανοῦσιμη, εἴσι ποὺ σὲ γνώριζα τότε. Καὶ μάλιστα θαρρῶ πῶς μιὰ δυὸ φο-ρὲς γελάστηκα ἀπὸ κάποια γυναικῆσια σιλουέττα ποὺ ἔτυχε νὰ σοὺ μοιάζῃ καὶ πῶς ἔτρεξα πίσω της μὲ τὴν ἀνόητη λαχτάρα ὅτι σένα θὰ ἔβρισκα. Κ' οἱ γυναῖκες χαμογελοῦσανε βλέποντας τὸ στρανε-μένο καὶ κάπως γελοῖο μου πρόσωπο.

Καὶ πήγαίνα. Καὶ φαντάζουμαι πῶς οἱ παλιοὶ Ἀθηναῖοι, τότε ποὺ τοὺς ἔκαψαν οἱ Πέρσοι τὸν πρῶτο Παρθενῶνα, καὶ γύρισαν καὶ τότε βρήκανε

ρείπια καὶ κάρβουνα, μὲ τὴν ἴδια θρησκευτικὴ λύπη θὰ πασπάτευαν τὶς φλογοσκασμένες πέτρες καὶ τὰ καψαλισμένα τ' ἀγάλματα γυρεύοντας τὰ λείψανα τῶν Ὀλυμπίων, καὶ τὰ συντρίμια τοῦ Δράκου μὲ τὰ πρασινοκόκκινα λείπια καὶ τὸ χαμόγελο τῆς σφιγγο-κέφαλῆς Ἀθηνᾶς—μὲ τὴν ἴδια τὴν ἐρρύση σκε-δὸν περιέργεια καθὼς ἀνάδευα κ' ἐγὼ στὴ θύμησή μου τὰ ὁράματα τοῦ βουλιαγμένου κείνου καιροῦ. Κι ἀναλογίζουμαι πῶς βουτούσα ἀκόμα πὺθ βαθιά κάποτε. Τὸ γδαρμένο κούτσουρο μιὰς γέρινης πιπε-ριᾶς ποὺ μάτιασα κάπου ἐπὶ τοῦ περιβόλι, μοὺ ξαναθύ-μησε τὴ μέρα ποὺ ὁ βοριάς εἶχε ρίξει κάμποσα καλὰ δέντρα κ' ἐμεῖς παιδιὰ τὸ χαίρομαστε νὰ σκαρφαλώνουμε καὶ νὰ παίζουμε πάνω στίς κομμα-τιασμένες κορμαλιές. Θυμοῦμαι μάλιστα πῶς κείνη τὴ μέρα φορούσες μιὰ κόκκινη πελερίνα ποὺ ὅλο τὴν παίδευε καὶ τὴ φούσκωνε τ' ἀγέρι, καὶ μὲ τὸ προ-σωπάκι σου τὸ μικρὸ μικρὸ σὰν καρδάκι, τὶς ἀχα-μνές σου τὶς γάμπες καὶ τὸ κοντὸ σου φουστάνάκι ἔμοιαζες σὰ μαῖμουδίσσα ἀπὸ κείνες ποὺ χορεύουνε στὸ ταψὶ ντυμένες γαλόνια καὶ φοῦστες βυσσινίες.

Καὶ μὴ θυμώσης, Σοζόγκα. Παράξενες μᾶς βα-σανίζουν οἱ ψυχές μας. Παράβολα ἑμοιοσάσματα συν-ταιριάζονται μὲς τὶς φαντασιές μας κι ἀλλόκοτοι ῥυθμοὶ ξεπηδοῦνε σὰ σάτυροι ἀπὸ τὴ μυθικὴ χλωρο-σιὰ ὅπου σαλεύουν ἡσκαὶ μισόφωτοι, δέντρα γαλά-ζια, μορφές ἀλάτρευτω θεῶν. Μὰ σὰ νὰ σὲ βλέπω, καλὴ μου, νὰ μὲ γελοιοκοιτάζῃς περιπαίχτρα καὶ νὰ μοὺ λὲς μὲ τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλια:

— Ὅχι φιλοσοφίες. Μὴ χάνεσαι στοῦ ξύπνου τὰ ὄνειρατα. Μένε στὴ ζωὴ τὴν ἀνθρώπινη καὶ τὴ χερσπιαστή. Κι ἂν θὲς κουβέντες λέγε μου γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ τοὺς Ἀθηναίους, λέγε μου πῶς ζῆς αὐτοῦ καὶ τί κάνεις καὶ πῶς τήνε βλέπεις τὴν ψυχὴ τὴν ἐλληνική.

— Καλὰ, νὰ σοὺ τὰ πῶ, κοπέλλα μου. Μὰ νὰ ξέ-ρῃς πρῶτα πρῶτα πῶς ἀπὸ τὸ σκαλοπάτι τῆς φι-λοσοφίας ὅπου κάθουμαι πιά τώρα, νοιώθω μόνο κά-ποια συμπαθητικὴ ἀδιαφορία γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀνθρώπινη σκέψη καὶ τὸ κάματο τῶν ἐθνῶν. Τὶς γνώμες τὶς χτυπητὲς καὶ τὶς θεωρίες τὶς ξεκομμένες καὶ τὰ συστήματα—ὅλα στὸ γιὰλὸ τὰ πέταξα καὶ τὰ σκέπασαν τὰ φύκια τῆς ἀληθμονιᾶς. Γι' αὐτὸ δὲ θὰ μὲ δῇς οὔτε νὰ δογματίζω οὔτε νὰ προφητεύω οὔτε νὰ νομοθετῶ. Θὰ σοὺ ξειστορήσω μόνο τὶς εἰ-κόνες ποὺ περνοδιαβαίνουνε μπροστά μου κι ἀπ' αὐτὸ τὸ συναπάντημα κι ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ θὰ σοὺ

γράφω μπορεῖς ἐσὺ νὰ συμπεράνῃς καὶ νὰ κρυφοδι-βάσῃς τὶς ἀλήθειες ποὺ σὲ καρτεροῦνε στὰ λόγια μου μέσα.

Τὸ πρῶτο πράμα ποὺ ἔκανα μόλις ἔφτασα εἴ-τανε νὰ πεταχτῶ στῆς Ξενοῦλας τῆς παλιᾶς μας φιλενάδας. Τήνε βρήκα στὸ σκαλονάκι της ὅπου στρυμωνούντανε παρδαλὸ συνάφι ἀπὸ κεράττες ψω-ματιανές, μακρομυτούσες χιῶτισσες, τρισεῦγενες ἀθηναῖσες σφανταχτερές ἀπὸ φρεσκογυάλιστη ἀρ-χοντοσύνη, νέους κορδαμένους, βουλευτάδες βερνικα-τους, μωρόλογα ἀπολειφάδια, ἀξιωματικούς μὲ μου-στάκια γερμανικὰ καὶ χορευτικὰ τσακίσματα, σοφὲς μουστογίες, λαδερὸς ὀζωμερίτες. Κι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος μπαινοέβγαينه, καθόντανε στὴν ἀκρὴ καμιᾶς καρέκλας ἢ καναπέ, ρουφούσε βιαστικά ἕνα κρυπτικὸ τσαῖ, τραγάνιζε κανένα μπισκοτάκι, ξεφούρνιζε τὰ κομπλιμεντάκια του, μασούλιζε καινούρια χαμπερά-κια γιὰ τὸ κουσέλι τῆς μόδας, ἐλεεινολογοῦσε τὸ αἰώνιο Ρωμαῖκο, γνωμοδοτοῦσε γιὰ τὴν τελευταία φυλλάδα ποὺ βγήκε στὸ Παρίσι, ὀμνολογοῦσε τοῦ Κροῖσου τὴν τύχη καὶ τοὺς σημερινούς ἀπογόνους του, κ' ὕστερα μάνι μάνι τὸ ἔστριβε χαμογελαστὰ γιὰ νὰ πᾶν νὰ ξαναρχίσῃ τὴν ἴδια κωμωδία σ' ἄλλο σαλόνι. ἴδιο κι αὐτὸ μὲ τὴν ἴδια ἀρχοντοδέ-σποινα μοιράζοντας τὸ ἴδιο τσαῖ.

Στὸ σαλόνι τῆς Ξενοῦλας εἶχε ὅμως δυὸ καλὰ πράματα— μιὰ γάτα ὁλόασπρη χνουδάτη κ' ἕνα γύψινο ἀποτύπωμα τῆς ἀρχαϊκῆς Ἀθηνᾶς ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Τὸ ξέρεις, Σοζόγκα, πόσο λατρεύω τὶς γάτες καὶ τὸ ἀνάγλυφο κείνο τῆς Γλαυκομάτας. Τὶς γάτες—γιατὶ εἶναι τόσο ἀνεξάρτητες, ἀρχοντι-κὰ ἐγωῖστριες, Σφίγγες ποὺ στὰ μάτια τους σπιθο-βολοῦν τῆς νύχτας τ' ἀσκαντῆλωτα μυστήρια, τῆς ἡδονῆς ἱέρισες καὶ Νέρωνες σαδικοῦ σπαραγμοῦ, χὰδι καὶ νύχι, γυναῖκα κι ἀγγίμι. Τὴν Ἀθηνοῦλα—γιατὶ συλλογιέται συλλογιέται ἀκκουμπισμένη στὸ μακρὺ της κοντάρι σὰ νὰ θωροῦσε κι ὅλας στ' ἀπό-μακρα τοῦ καιροῦ τὸ χάλασμα τῆς λατρείας της, τὸ σκέδρωμα τῆς ἐλπίδας, τὸ ξεφλούδισμα τοῦ μαρ-μαροῦ.

Κ' ἡ Ξενοῦλα; Ποῦ καιρὸ ἡ Ξενοῦλα! Τοῦ λόγου της μοίραζε φλιντζανάκια τσαῖ δεξιά κι ἀριστερά, ἔρριχνε ἕνα λογάκι ἐδῶ, ἕνα χαμόγελο παρὰ κεῖ, ξεστάλαζε καμιὰ φράση μελετημένη, συγυρισμένη ὥρες πρωτύτερα σὰν καὶ τὰ μαλλιά της τὰ πολὺ-χρυσά, κ' εἴτανε μὲ ὅλους καὶ δὲν εἴτανε κανενός. Τὰ μάτια της ἔλεγες καὶ δὲν κοίταζαν τὸν ἄνθρωπο

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΑΛΑΜΩ

Ἀφιερώνεται στὸ σεβαστό μου
καθηγητὴ καὶ φίλο κ. Ν. Κλεινιά.

Ὁ Γιῶργος Κακὸς ἀγνάντευε ἀπ' τὸ παραθύρι-τους κατὰ τὴ ρηματιά μὲ τοὺς περὶ φανούς δέν-τρους. Πέρα ξερὲς ράχες ὀρθὲς μὲ τὸν καθαρὸν οὐ-ρανὸ ἀντίκρυζαν κατὰ τὴ θάλασσα. Οἱ ἐξοχές εἶναι φουντωμένες. Ἀνάμεσα στὰ δέντρα ἕνας φούρνος καπνίζει κι' ὁ καπνὸς του ἀνεβαίνει κατὰ τὸν οὐ-ρανὸ νεραντζῆς στὸν ἥλιο. Στὴν αὐλὴ ἀνθοῦσαν τρι-γύρω τώρα οἱ διαλετίτσες περεχυμένες μὲ δροσιὰ σὰν πολυέλαιοι.

Ὁ Γιῶργος τὰ προσέχει ὅλα ἐνθουσιασμένος κ' ὕστερα γυρίζει τὸ βλέμμα του ἀδιάφορο δῶ-κεῖ.

Ὅταν ἡ ὑπνιασμένη ματιὰ του ξύπνησεν ἀπὸ μικρὴ ταραχὴ εἶδε τὴ Μαλέμω τοῦ Ἀρεντάκη, ποὺ μάζωνε φύλλα παρακάτω σὲ μιὰ σκαμιὰ.

Τὰ φαρδιά μανίκια καθὼς σήκωνε τὰ χεῖρα στὰ κλωνάρια ἔφεταν χαμπηλά κ' ἐξέφευγαν γυμνά τ' ἀγγελεκτὰ της μπράτσα. Ἀπὸ ντροπὴ ἔγειρε τὰ μά-τια στὸ βιβλίο θαμπωμένος. Ὑστερα παίρνοντας θάρρος ἀπέμεινε νὰ κοιτάξῃ τὰ μεγάλα μάτια της γυρισμένα σ' αὐτόν. Αὐτὴ κἀνοντα πολλὰς φορὲς νὰ σκεπᾶσθαι τὰ χεῖρα της, ἴσως ἐπιτακτοῦ ἄφινεν ὕστε-ρα τὰ μανίκια νὰ πέφτουν στὰ χαμπηλά. Ἦταν μπλεμένη μὲς τὰ βάτια ποὺ ἔφταναν ὡς τὰ στήθια της καὶ τὸ κάτασπρο πρόσωπό της πρόβαλλε μὲς ἀπ' τὰ φύλλα τῆς σκαμιᾶς. Ἡ γύρω φύση ἦταν βαθιὰ πράσινη. Ἔτσι λαχταροῦσε νὰ τὴν ταιριάζῃ μ' ἕνα ἀνθὸ ζωτικό. Ὅταν ἔφυγε, ἔρριξε μιὰ μα-τιά στὸ βιβλίο ποὺ κρατοῦσε, μὰ πάλι τᾶφισε. Μιὰ ἀνησυχία δὲν τὸν ἄφινε νὰ προσηλωθῇ. Σηκώθηκε νὰ φύγῃ χωρὶς σκοπὸ. Στὸ δρόμο οἱ σκέψεις του πε-τοῦσαν σὲ μιὰ θύμηση γλυκερὴ μ' ἀπροσδιόριστη.

Τὴν ἄλλη μέρα πρῶτὴ ἦταν πάλι στὸ ἴδιο μέρος. Τὰ μάτια της τὸν γλυκοκοίταζαν ἀστραφτερά. Κρε-μάστηκε κι' αὐτὸς ἀκκουμπώντας τὴν καρέκλα νὰ τὴν θωρῇ. Τὰ φύλλα τῆς σκαμιᾶς κάπως εἶχαν πρασινίσει βαθύτερα. Αὐτὴ φορούσε φουστάνι πράσι-νο καὶ λίγο σὰν γαλάζιο ποὺ τῆς ταίριαζε μαριόλι-κα. Τὸ πρόσωπό της βαθὺ σὰ φεγγάρι μὲ κάτα-σπρο δέρμα, χιονάτο λαιμό, μεγάλα μάτια. Ὅμως

τὸ μπόι της μέτριο. Τὴν ἤθελ' αὐτὸς τὴν τόση ἀσπράδα της; Αὐτὸς θὰ ἔπαιρνε μιὰ λυγρὴ σὰν κεί-νες ποῦχε δῇ στὸ χορὸ τὴ Λαμπριά. Ὅταν ἔρχον-ταν ὁ καιρὸς θὰ διάλεγε ἀπὸ κείνες τὴν πὺθ ὁμορ-φη, χωρὶς νὰ ξετᾶξῃ ἂν ἦταν φτωχή. Ἀν παντρεύ-ονταν οἱ ἄλλες, μποροῦσε τελευταία νὰ κοιτάξῃ κι' αὐτὴ. Μὰ ἐκείνη τ' εἶχε καὶ τὸν κοίταζε τόσο πα-ράξενα; Ἀὐτὸς καὶ τὸν εἶχε ἐρωτευτῇ. Τῆς ἔρριξε μιὰ ματιὰ ἄγρια κ' ὕστερα χαμογέλασε μὴ βρίσκοντας πειραχτικὴ λέξη νὰ τῆς στείλῃ. Αὐτὴ σὰ νὰ κατα-λάβε τις σκέψεις του, ἔρριξε δυὸ τρεῖς λαφιασμένες ματιές κι' σκέπασε μὲ τὰ γερὰνία μανίκια τ' ἀνα-σκουμπωμένα της μπράτσα. Τὸ τρίξιμο τῶν φύλλων ποὺ ἔκοβε ἔγεινε γληγορότερο. Τὸ κοφίνι ἦταν γε-μάτο. Τὸ πέρασε στὸ μπράτσο κ' ἔφυγε. Ἐνὰς ἀέ-ρας ἔφτασεν ὡς τ' ἄρτιά του ἀπ' τὸ φουστάνι τῆς ποὺ σύρθηκε στ' ἀγριοχορτάρα.

Ἀπὸ πέρα ἀπ' τὸ φούρνο τὴν καμαρώνει ἡ μα-τιὰ της ἡ φουρνάρισσα ἐκεῖ ποὺ περνάει. Σὲ λίγο χάθηκε. Ὁ ἥλιος ψηλώνει ὁλοένα. Οἱ ἡσκαὶ τῶν δέντρων μαζόνονται ἀπ' τὶς φράχτες καὶ τὶς πεζούλες ποῦν' ἀπλωμένοι. Ὁ φούρνος ἀρχίζει καὶ βγάνει πυ-κνὸ καπνὸ. Πολλὲς γυναῖκες ξαντίνουν μαζὶ βιαστι-κὲς ἀπ' τοὺς γύρω δρόμους μὲ τὰ ψωμιά στὸ κεφά-λι. Τρυπώνουν μέσα, πάλι φεύγουν κι' ὁ φούρνος

πού αγναντεύανε μὰ τὰ ρούχα του μόνο καὶ τὸ κοινωτικό του μαρτυρικό. Κι ὅμως κάποτε ἀντίκρουζα στὴ ματιά της μέσα διαβατάρια ἀναλαμπή πού περνοῦσε σὰν κάψιμο κάπου μέσα στὴν ψυχὴ μου — ἐκεῖ πέρα πίσω ἀπὸ τ' ἀπονύχτερα βουνὰ τοῦ ξεχασμοῦ καὶ τῆς βασιλεμένης ἀγάπης. Καὶ βρῆκα πῶς πάντα τ' ἀγαποῦσα τὰ τρεμόλινα φρύδια της πού ξεσφύρουνται γωνιάζοντας στὶς ἄκρες—τὶς κόχες τὶς πικρόγλυκες πού σκιάζουν τὰ γραμμένα της χεῖλια.

Ὡς τόσο περμένα κ' ἐγὼ νὰ περάσῃ τὸ ποτάμι τῆς πολυκοσμίας καὶ σκότωνα τὴν ὥρα τσιμπολογώντας τὴν οὐρὰ τῆς γάτας καὶ σιγοκουβεντιάζοντας μὲ τὴν Παλλάδα πού μὰς κρυφοτηροῦσε πού καὶ πού μὲ βουρκωμένα ματόκλαδα.

Ἄμα ξεκαθάρισε ἡ ἀντάρτα κατὰφερα νὰ πῶ κ' ἐγὼ δὺς λόγια μὲ τὴν Ξενούλα. Κ' εἶχε τώρα τόσα νὰ μοῦ πῇ. Γιὰ σέβανε πρῶτα πρῶτα καὶ τὶς παλιές σας τρέλλες. Τὸ γέλιο της μ' ἔρεσε πολὺ γιατί μοῦ ἔφερνε πίσω μιὰ ξεχασμένη μυρουδιά ἀπὸ καλοκαριτικές ἀκροθαλασσὶες καὶ ζεστά στροφίλια. Μὰ δὲν πολυστάθηκε σ' αὐτὰ κι ἀρχίнесе τρεχάτη νὰ μοῦ μιλῇ γιὰ τὴν τωρινὴ της ζωὴ, τοὺς χοροὺς της καὶ τὰ ταξίδια, τὴν τέχνη καὶ τὴ φιλολογία, τὸ πιάνο της τὸ ξακουστό καὶ τὸν καθημένο τὸν ἀντρα της. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν τὸν εἶδα γιατί τὸν εἶχε—λέει—στείλει γιὰ κάποια δουλειά. Κ' ἔτσι μὲ χαριτωμένη λαφροσύνη καὶ λόγια φτερουγιαστά πού τ' ἀρδίαζε μὲ σοβαράδα σπουδασμένη, μὲ πληροφοροῦσε ἀπανωτὰ πῶς ὁ Maeterlinck εἶναι φιλόσοφος βαθὺς μὰ πῶς τοῦ ἔλειψε τῆς τέχνης τὸ σφιχτὸ δούλεμα, πῶς ὁ Θεοτοκόπουλος τῆς θυμίζει κάποτε τὶς πρωτινὲς ζουγραφίες τῶν τεχνιτῶν τῆς Φερράρας, πῶς ὁ Rossetti καλὰ θὰ ἔκανε νὰ μὴ ζουγραφεῖ, πῶς ὁ Wagner ξεθίμανε καὶ πῶς δίκιο εἶχε ὁ Nietzsche, πῶς δὲν ἔχουμε πικρὴ ἀνάγκη ἀπὸ μεταφυσική, πῶς βαρύνθηκε τὰ βασιλέματα καὶ μάλιστα τὶς περιγραφὲς τους, πῶς ἡ καλλιπύγη Ἀφροδίτη ἔχει βαριά μέση, πῶς τρελλαίνεται γιὰ τ' ἀνθισμένα γαϊδουράγκαθα, πῶς ἡ βροχὴ σταλοβολώντας στὰ κεραμίδια τῆς πειράζει τὰ νεῦρα. Μόλις πρόσφταν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ νὰ κουνήσω τὸ κεφάλι ἢ καὶ νὰ ξεστομίσω κανένα δὺς λόγια. Καὶ καθὼς εἶδα πού νύχτωνε πιά σηκώθηκα ν' ἐφυγὼ μὲ κάποια ἀσυνάρτητη στενοχώρια μέσα μου.

Μέσα στ' ἄλλα ἡ Ξενούλα μοῦ ὅρισε νὰ πάω δίχως ἄλλο στὸ θέατρο. Δὲν εἶναι ἀκόμα τὸ Théâtre

Français μοῦ εἶπε, μὰ πλησιάζουμε στὴν ψηλὴ τέχνη. Πῆγα κ' ἐγὼ. Καὶ νὰ δῆς πῶς μόλις μπῆκα καὶ βολεύτηκα στὴ θέσῃ μου κάποιο ψυχόρμητο ἀσυλλόγιστο μ' ἔκανε νὰ γυρίσω νὰ κοιτάξω ψηλὰ γυρεύοντας ἐκεῖ στὶς ἀπάνω σειρὲς νὰ δῶ σένα καὶ μένα καθὼς τότε πού πηγαίναμε κάποτε στὸ θέατρο μὰζι Σαββάτο βράδυ. Καὶ μπρὸς στὰ μάτια μου ξάστραψε μιὰ στιγμή ἡ ἀγαπημένη σου μορφή ἔτσι πού τὴν ἔβλεπα τότε νὰ σκίφτῃ ἀπὸ τὸ πεζούλι φωτισμένη σὰν εἰκόνα τοῦ Correggio ἀπὸ ροδοκαλούρες, δακρυόθωρες ἀντιφεγγίες. Γύρευα κι ὅλας καὶ τὸ γέρο τὸ φίλο μας μὲ τὸ παλαιὸ τὸ σάλι καὶ τὰ μαδιὰ ματογυῶλια πού τὸν ἀνταμώνανε κεῖ πάνω ταχτικά καὶ πού μὰς διηγότανε ἱστορίες τοῦ 21 μασώντας στραγάλια γιὰ κανένα μπαγιατικό κουλούρι.

Ὡς τόσο ἀπόψε σ' ἀφίνω νὰ ψηλαρμενίζης, Σοζόγκα. Ἡ παράσταση ἡ σημερινὴ ἀρχίнесе. Δὲ θὰ σοῦ γράψω τὰ καθέκαστα. Κάποια βασίλισσα Σαλαμινομάχα ξεθάψανε δίχως νὰ τήνε ζωντανέψουν. Ἡ λαλιά της ἄμαντη καὶ σκοτεινὴ λὲς κ' ἐβγαίνει ἀπὸ στύγια βάρη. Γιατί ξεφώνιζε, γιατί δερνότανε, γιατί μάνιζε, δὲν τὸ ἐνοιῶθα. Κι ὅλοι οἱ θεατρίνοι μοιάζανε σὰ ζουγραφίες ξεκρεμασμένες γιὰ μιὰ βραδιά ἀπὸ ἀρχαῖο ἀγγεῖο μὰ πού θαμπωμένες μέσα στὴ φωταδερχὴ ζωὴ ὅπου τοὺς ἔριξε ἄξαφνα ἡ μοῖρα, κουνιούνται καὶ μιλάνε κ' αἰσθάνονται μὲ πλήξη καὶ βαρεμὸ καὶ φόβο. Θαρρεῖς πῶς τὸ χῶμα τὸ πανάρχαιο ἀκόμα νὰ τοὺς δένη τὰ κορμιά.

Κι ἀφοῦ γιὰ Σαλαμινομάχους ὁ λόγος, θὰ σοῦ πῶ πῶς πῆγα τὴν ἄλλη μέρα κατὰ τὸ σούρουπο νὰ τριγυρίσω τοὺς βράχους πού κοιτάζουν κατὰ τὴ Σαλαμίνα ἀπὸ τὸν Ἄη Δημήτρη τὸ Λουμπαρδάρη. Ὁ Παρθενώνας ἀντίπερα ξεσηκώνονταν ἀγανά μέσα σὲ χρώματα ἀπόμυχα καὶ λιανόθωρα. Κ' ἐνοιῶθα νὰ βαρύνῃ πάνω μου τὸ ἀπέραντο μῖσος πού καταλαβαίνουν τὰ ρεῖπια τὰ σακατεμένα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὶς ἀξίνες πού ταραζοῦνε τὴ λήθη τους. Φαντάσου γυναῖκα πολυλάτρευτη καὶ πού θὰ πέθαινε ὁμορφή ἀκόμα καὶ πού στὴν ὥρα τοῦ σαβανωμοῦ θὰ τρέχανε ὅλοι οἱ παλιοὶ της φίλοι νὰ κρυφοξετάσουν τὴ στερνὴ της τὴ γύμνια. Πῶς θὰ τοὺς μισοῦσε ὅλους ἂν ξαναζωντάνευε τότε! Κ' ἔτσι θαρρῶ νὰ μὰς ὀχτρεύονται καὶ τ' ἄσπρα κεῖνα χαλάσματα. Ἰσως νὰ εἶτανε πιὸ λογικὸ καὶ νὰ εἶδεινε πιὸ ἀληθινὴ ἀγάπη ἂν ἀρχίζαμε νὰ τὰ θάψουμε πάλι μέσα στὸ χῶμα πού τὰ εἶχε σκεπάσει μὲ φιλία

ξεχαστική. Θὰ γλύτωνε ἴσως ἔτσι κ' ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἀρχαιομανία πού τῆς μαραγκιάζει τὴν ψυχὴ. Θὰ ἔτυχε ἴσως νὰ διάβασες τοὺς στίχους τοῦ Peletier πού πολεμοῦσε κι αὐτὸς στὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγέννησης μὰζι μὲ τὸ Ronsard, τὸ Joachim du Bellay καὶ τοὺς ἄλλους ποιητάδες τῆς Πούλιας, νὰ λευτερώσῃ τὴ Γαλλία ἀπὸ τὴ σκληριὰ τῆς ἀρχαιοσύνης:

Si les Grecs sont si forts fameux,
Si les Latins sont aussi telz,
Pourquoy ne faisons—nous comme eux
Pour estre comme eux immortelz.

Κι ὅμως πιστεψέ το πῶς τὴν ἄλλη μέρα σηκώθηκα καὶ πῆγα νὰ δῶ τὸ λιοντάρι τῆς Χαϊρωνείας πού τὸ μπαλώσανε τώρα καὶ τὸ στήσανε ξανά στὴν παλιά του θέση. Κάποιος καπετάνιος τὸ εἶχε θρυμματιάσει στὰ χρόνια τοῦ Σηκωμοῦ καὶ γι' αὐτὸ συμπεραίνω στραβομουτσοῦνιασε τόσο σαρκαστικὰ τὸ θεριό. Μὰ δὲ συλλογιζόμουναι κεῖ τοὺς πεθαμένους ἄς εἴταν κι ἄς μὴν εἴτανε χριστιανοὶ καὶ μακαρίτηδες. Χάρηκα τὸ χωριουδάκι καὶ τὸ προσήλιο πού ζεστάνε τὰ βουνόπλαγα. Ὁ Γιάννης ὁ Γρίβας, ὁ φύλακας τοῦ λέοντος (ἡ καθαρεύουσα τοὺς ἔχει σκοτίσει τὰ μυαλὰ ἐκεῖ πέρα καὶ τὸ λιοντάρι ἄλλοι τὸ λένε ὁ λέος, ἄλλοι ὁ λέοντα, ἄλλοι ὁ λιόντας, μὰ πολὺ σπάνια λιοντάρι, γιατί θὰ τὸ ἔχουνε πιά γιὰ πρόστυχο), ὁ Γιάννης ὁ Γρίβας—καθὼς σοῦ τὸ μολογοῦσα—μὰς ξεφώλεψε λίγα αὐγὰ νὰ φάμε καὶ μὰς πότισε ρετσίνατο πού εἴτανε δραπέτι κ' ἐπειτα μὰς πῆρε γύρο νὰ δοῦμε τὸ θεατράκι ὅπου μαζεύονταν—λέει—καὶ γλεντοῦσανε 70.000 Μακεδόνας, τὸ κλησάκι ὅπου βρίσκονται ἀρχαῖες κολώνες κ' ἡ πέτρινη πολυθρόνα τοῦ Πλουτάρχου (σίγουρα ποτὲ δὲ θὰ τήνε ζεστάνανε φιλοσοφικὰ μεριά) καὶ τέλος τὸ λιοντάρι πού «σὰν κι αὐτὸ ἄλλο δὲ ματαγίνεται».

Ἀκούσαμε κάμποσες κουβέντες νοικοκυραίων καὶ τσοπάνηδων πού ὅλο καὶ κουτσόπιναν κανένα δάχτυλο κρασάκι στὸν καφενὲ. Μιλοῦσανε σὰν πάντα γιὰ τὸ βουλευτὴ τους, γιὰ τὶς κακὲς σοδεῖς, γιὰ κανένα τρικουβερτο καυγᾶ, γιὰ τὰ γίδια πού κατέβηκαν καὶ κἀνανε ζημιὰ στὰ χωράφια. Κουβέντες στρυφνές, κουτοπόνηρες, κάποτε μὲ ξεπαρσίματα δημηρικά, τὸ συχνότερο παραπονιάρικες καὶ κωμικές. Γιατί τὸ ψέμα ζῇ καὶ βασιλεύει στὰ χωριά ἴσως περισσότερο κι ἀπὸ τὶς χῶρες ἀκόμα. Καὶ κοντεῖω νὰ πιστέψω πῶς τὸ φυσικὸ τῆς ζωντανῆς φύσης εἶναι ἡ ψευτικὴ καὶ πῶς μόνο μὲ τὴ μελέτη καὶ τὴν ψή-

μένει πάλι ἡλιολουσμένος, ὁ δρόμος ἐρημικός, κ' ἓνα δεμάκι πουρνάρια δίπλα στὴν πόρτα. Μοναχὴ φάνηκεν ἀπὸ κοντὰ ἡ Μαλάμω μὲ τὸ σκαφίδι στὸ κεφάλι. Τὸν κεντὰε ἡ καρδιά του πού περνάει ἀδιάφορη. Μόνο στὴν πόρτα σκύδοντας νὰ μπῇ ἔστρεψε πρὸς τὸ μέρος του. Ὅταν ἐβγαίνει τὸν κοιτάζει στοχαστικά. Αὐτὸς εἶδει πῶς πῶσεν ἄλλοῦ....

Ὅποτε εἶχαν ψωμὶ καθόνταν στὸ παραθύρι νὰ τὴν βλέπῃ. Νὰ μὴν τὸν δῇ ἡ μάνα του πρόσεχε. Ἀδικοῦσε τὴν ἔβλεπε νὰ παγαινοέρχεται. Καὶ μιὰ μέρα καθόνταν πάλι νὰ κοιτάξῃ. Αὐτὴ εἶχε πάει στὸ φούνο. Μὲς τὸ τζάκι καθρεπτίζονταν τὸ χωριὸ μικρὸ, θαμπό, ζουγραφιὰ κι' ὄνειρο τοῦ πραγματικοῦ. Αἰνὴ θαλάσσα λαμπερὴ ἀπ' τὸ φῶς, βουνὰ, τὸ θαμπὸ πράσινο τῶν δέντρων ἀνέμεσα στὸ ἄσπρο τῶν σπιτιῶν, τὸ μαῦρο χρώμα τοῦ καιροῦ σὲ πόρτες καὶ παραθύρια, δρόμοι κόκκινοι καὶ ψηλὰ σὲ καμπυλωτὴ ράχη μαῦρα κλαδιὰ σύνορα τ' οὐρανοῦ. Ἐφερε τὰ ψωμιά ἡ Μαλάμω κ' ἐφυγε. Τὴν περίμενε πάλι ὅταν θὰ τᾶπαρνε, κοιτάζοντας στὰ τζάκια. Οἱ ἄλλες γυναῖκες πῆραν τὰ ψωμιά. Αὐτὴ ἀργοῦσε. «Ἄν δὲν ἔρχονταν;» Ξεχάστηκε νὰ κοιτάξῃ στὸ μέρος πού θὰ ἔξαντε. Κανένας δὲ φάνονταν πουθενά. Ἀξαφνὰ φάνηκε ἡ μάνα τοῦ Μαλαμοῦ. Ἀποτραβήχτηκε νὰ μὴν τὸν δῇ. Ἐτρεξε νὰ περάσῃ ἀπ' τὸ σπῆτι

της, ὅσο θὰ ἔλειπε ἡ μάνα της. Ζύγωσε ἀργὰ περπατώντα. Κοιτάζε μὲς ἀπὸ τὴν πόρτα. Τίποτα δὲ φάνονταν. Μόνο τὸ βράδυ θὰ μπορούσε νὰ τὴν δῇ ὅταν θὰ πῆγαινε στὰ πηγάδια. Πῆγε καὶ κάθισε ἀντίκρουα στὸ δρόμο της. Βράδυαζε. Ἀπαλοὶ ἦσαν τριγύρην τὰ ὄρθα χαλίκια. Στὰ χεῖλια τοῦ δρόμου πυκνοφύτρωναν ἄγρια σινάπια μὲ τὰ κίτρινα λουλούδια πού μπλέγονταν γαλάζια μολόχα. Μὲς τὸ πράσινο φύλλωμα τῶν δέντρων σπιθοδολοῦσαν λίγα φύλλα. Παρκατω στὸ ρέμα ἔχει πέσει ἡ σκιά. Οἱ ἐλιές εἶναι βαθὶὰ σταχτιές, νυχτωμένες. Τὰ πρόβατα βόσκουν γοργὰ. Τὰ κορίτσια ἀντίκρουα κίνησαν μὲ τὶς στάμνες γιὰ τὰ πηγάδια. Ὁ Κώστας Λεμονάρας περνοῦσε. Τοῦ πρότεινε νὰ πῆνε περίπατο ὡς πέρα. Σηκώθηκε. Αὐτὴ δὲ φάνονταν ἀκόμη. Τὸ Πάσχα εἶχ' ἐρθεῖ ὁ Λεμονάρας μὲ τὴ μάνα του ἀπὸ μεγάλη ξενιτειά. Ἐλεγε πῶς ἦρθε γιὰ νὰ παντρευτῇ. Πρώτη φορὰ συναναστρέφονταν ἀπὸ σιμά. Μιλοῦσαν γιὰ τὸ χωριὸ πού δὲν εἶχε κόσμο πολὺ. Σ' ἄλλα μέρη αὐτὴν τὴν ὥρα τί πολυκοσμία! Στὴν Πόλη, στὸ Σουλινὰ πού εἶχε πάει. Τοῦ εἶπε νὰ κἀνουν κανένα γλέντι. Εἶχε μὲς κιθάρα καὶ μαντολῖνο. Μιὰ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι ὀλόγιομο. Θὰ παίρναν κι' ἄλλους πεντέξη.

Κεῖνη τὴ στιγμή φάνηκε ἡ Μαλάμω ἀντίκρουα μὲ

τὴ στάμνα της.

—Τὴ βλέπεις ἐκεῖνη; Τὴ γνωρίζεις; Εἶναι τὸ πουλάκι σου. Χαίρετ' αὐτήν.

Ὁ Γιῶργος κοκκίνησε. Ἐβγαλε αὐτὸς τὸ καπέλο του καὶ χαιρέτησε τρεῖς φορές.

Ἀπὸ κεῖνη τὴ μέρα δὲν τὸν ξαναπλησίασεν. Ὅταν τὸν ἔβλεπε στενοχωριόνταν. Μὰ δὲ θὰ μπορούσε νὰ γυρίσῃ σὰν κ' ἐκείνον τὶς νύχτες νὰ τραγουδᾷ. Τὸν βρῆκε μιὰ μέρα καὶ κείνος τὸν προσκάλεσε πάλι μὰ δὲ δέχτηκε. Περπατοῦσε πᾶντα μόνος του νὰ σκέφτεται γιὰ τοὺς σκοποὺς του. Ἦταν πρωτοετῆς στὰ Φυσικά. Μ' ἄλλο χρόνο δὲν πῆγαίνα. Εἶχ' ἀποφοιτήσει κοντὰ ἀπ' αὐτὸν τὸ χρόνο νὰ σπουδάζῃ ἡλεκτρολογία στὴν Εὐρώπη. Αὐτὸς ἦταν ὁ πόθος του. Ὁ πατέρας του τὸν ἤθελε γιατρό. Μὰ δὲν μπορούσε νὰ τὸν βιάσῃ. Μὲ τὸ καλὸ τὸν δασκάλει. Πῶς θὰ περνοῦσε ὥρα τὴ ζωὴ του μὲς στὸ χωριὸ ἀνάμεσα στοὺς συγγενεῖς του. Μὰ τὸνεῖρό του αὐτὸς δὲν τᾶφινε. Στὸ σχολεῖο τοῦ εἶχαν γεννηθεῖ αὐτὰ τὰ ὄνειρα. Ὁ νοῦς του πετοῦσεν ὡς τοὺς ἀνακαλυφτές. Στὸ γυμνάσιο ξεχώριζε τ' ἄλλα ζητήματα τῆς φυσικῆς. Τὰ κρατοῦσεν ὅλα στὸ μυαλό του. Καὶ κάποιες στιγμὲς ἐνθουσιασμένος, εὑρίσκε μὲς ἰδέα κ' ἔβανε τὴ βάση στὸ κάθε ζήτημα πού σ' αὐτὴ θὰ ἐργάζονταν γιὰ τὴ λύση του, ὅταν θὰ σπού-

λοφροσύνη καταφέρνει: τὸ ἔτοίμα νὰ σιωπῇ κάπως τὴν Ἀλήθεια—τὴν κρυοπαναγίαν, τὴν πεισματάρειαν Ἰσιδα. Τάχα τ' ἀναρίθμητα ζῶα, μαμούνια, δέντρα, λουλούδια ποὺ καμώνονται μορφές καὶ χρώματα ἄλλων ζωντανῶν ἢ φυτῶν: αὐτὰ μὲ τὸ φέμα δὲ ζοῦνε;

Μὰ τί νὰ σέ σκοτίζω μὲ τέτοιες ψυχολογίες, Σοζόγκα. Νά! γύρισε καὶ κοίτα πέρα μαζί μου. Στὴν ἄκρη τοῦ κάμπου τῆς Χαϊρωνείας βουναλιάζουν οἱ ξερόλοφοι μὲ τὴν ροδόξεστη, σταχτόγλυκη θωριά τους καὶ στὶς ρεματιές ἐπου βαθαίνου ἀεροδιάφανες σκιές θαρρεῖς πῶς βλέπεις τὴν ῥάχη θεῶς ἢ δρυάδας ποὺ γαλαζώνει στὴ μέση. Κι ἀριστερὰ ἡ Λιάκουρα πυργώνει τὰ στερνάζοντά της κορφοβούνια—ἔπος γλαυκομέτωπο, ἀθάνατη μάνα τῆς λύρας καὶ τῆς κλεφτουριάς, τοῦ τουφεκιοῦ καὶ τοῦ μαντείου καὶ τῆς ἀπολλωνείας βρύσης. Ἄκου τὸ τραγούδι τῆς:

Τὶ ἔχουν καὶ κλαίνε τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρλωμένα;
Δίχως χιονιὰ χιονίζονται, δίχως βροχὴ βροχιούνται
Κι ἀπ' τῶν κλεφτῶν τὰ κλάματα ποτάμι ροβολάει ...

Ἰσως ἔρθῃ καιρὸς κι αὐτὴ ἡ παρὰφορη λατρεία μας γιὰ τὰ βουνὰ νὰ καταστήσῃ περιγέλοιου παιγνίδι καθὼς κ' οἱ περιφημίες φεγγαράδες τοῦ Πήνου κ' οἱ ἄρπες οἱ αἰολικὲς τῆς ρωμαντικῆς φιλολογίας. Μὰ νομίζω πῶς ἡ σημερινὴ μας βουνομανία βγαίνει ἀπὸ κάτι ἡρωϊκὸ καὶ λεύτερο καὶ μεγάλο. Κι ἄμα θαμάζω τὰ βουνὰ πάντα συλλογίζομαι τίς τιτάνειες προσπάθειες τῆς γῆς ποὺ χρειαστήκανε γιὰ νὰ γεννηθοῦνε καὶ γιὰ νὰ διαστοῦνε πάνω τους τέτοια πεταλουδένια κι ἀγερόγραμμα χρώματα. Τὸ ἴδιο συλλογίζομαι κι ἄμα διαβάζω καλοσκάλιστο ποίημα γιατί μ' ἀρέσει νὰ μαντεύω μέσα στὴν ὠρισύνη του τίς ἀπελπισιές καὶ τοὺς θυμούς καὶ τίς ὁρμές τίς μεγαλόψυχες ποὺ σύγκλυσε ὁ τεχνίτης γιὰ ν' ἀποστραγγίσῃ τῆς ὁμορφίης «τὸ ἄμβροτον αἶμα».

Μακρὺ θὰ τὸ βρίσκῃς, Σοζόγκα, τὸ γράμμα μου. Μὰ συμπάθησέ με γιατί στὴν Ἑλλάδα κ' ἐγὼ ὁ λιγομίλητος παθαίνω κάποτε ἀπὸ θέρμη πολυλογίας.

Ἀθήνα, 6 τοῦ Σποριά 1905.

Μ' ἀγάπη πάντα,
ΕΡΜΟΝΑΣ

δαζε. Μὰ μιὰ ἐμπορικὴ ἔχταχτη ἐπιχείρηση τοῦ πατέρα του κείνο τὸ καλοκαίρι τοῦ στέργει τὰ οικονομικά μέσα. Σκέφτηκε μιὰ. Ὡς τόσο γιατρός δὲ θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ. Ἦταν δειλός. Κι' ὄχι τόσο ποῦ ἦταν δειλός. Οἱ πόθοι του τὸν καλοῦσαν ἄλλου. Δὲν ὑποχωροῦσαν οἱ τέτιες σκέψεις. Τώρα θὰ πήγαινε στὸ Πρακτικὸ Λύκειο ἕνα χρόνο γιὰ τὸ Πολυτεχνεῖο. Ἀμα τέλειωνε θὰ μπορούσεν ἔπειτα νὰ σπουδάξῃ στὴν Εὐρώπῃ ἡλεκτρολογία γιὰ δυὸ ἔως χρόνια. Κ' οἱ περιστάσεις ἔως θὰ ἦταν καλλίτερες. Τ' ἀποφάσισε. Σὲ λίγο καιρὸ ἔφρουε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Ἐξάφνα ἔφρουε κι' ὁ Λεμονάρας. Ἐτυχε στὸ λιμάνι κι' ὁ Γιῶργος. Λίγο τοῦ φάνηκε σὰ νὰ εὐχαριστήθηκε ποῦ θὰ ἔφρουε. Γιὰτὶ; δὲν τῆξε. Πάλι τοῦ κακοφάνηκε ποῦ τοῦ ἦρθε αὐτὴ ἡ ἰδέα. Τὸν χαιρέτησαν ὁ Κώστας σὺν ἀδερφός. Τὸς θυμοῦνταν αὐτὸν κ' ἕναν ἀδερφὸ του ἄλλον ἀπὸ μικροὺς πρὶν φύγουν. Ψηλοὶ κ' οἱ δυὸ σὺν κυπαρίσσια. Μὲ τὸν ἐρχομὸ του εἶχαν ξανανοιώσει οἱ θύμησές του. Ἰμῶς πάλι θὰ ἔβδυναν, θὰ ξεχνιῶνταν. Θὰ πήγαινε ἐκεῖ ἀπάνου ποῦχε περάσει ξενιτεὶα τόσα χρόνια. Θὰ ξεχνιῶνταν καὶ τὸνομά τους ἔως ἀπ' τὸ χωριό.

Χαιρέτησε ἀπ' τὴν βάρκα μὲ τὸ μαντήλι. Σιμά του ὁ σκύλλος του ἔβγαίνει τὸ κεφάλι πάνω ἀπ' τὴν βάρκα. Στὴ μπάντα ἡ μάνα του. Τοῦ φώναζε ὦρα

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ ἔξω-
ρικὸ φρ. χρ. 10
20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κδόσκια τῆς Πλατείας Συνταγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλμιατρεῖο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.

Στὸν Πειραιά: Καπνοπωλεῖο Γ. Σπρού, ὁδ. Βουδουλίνας Δρ. 1, σιμά στὴν Τροῦμπα.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ Κ Α Ι ΠΡΑΜΑΤΑ

ΑΓΙΑ

καὶ πατριωτικὰ δσα εἶπε ὁ Βασιλεὺς μας στοὺς Ρωμοὺς τῆς Λόντρας. Τὸ Κράτος πρέπει νὰ δυναμώσῃ μὲ στόλο καὶ μὲ σιρατό ποῖος λέει ὄχι; Κ' ἐπειδὴ τὸ Κράτος εἶναι φτωχὸ, πρέπει κάθε πλούσιος Ρωμὸς ποὺ κάθεται εἴτε στὴ Λόντρα, εἴτε στὴν Ἀθήνα, εἴτε στὸ Καπαντερίτι νὰ δώσει ὅσο μπορεῖ περισσότερα γιὰ μιὰ τέτια ἀνάγκη. Ἀγία λόγια αὐτὰ, εἴπαμε. Καὶ γιὰ τέτια θὰν τᾶκουσαν αἱ Ρωμοὶ τῆς Λόντρας. Καὶ θὰ συγκινηθῆκανε, ὅπως συγκινοῦνται πάντα οἱ πατριῶτες μας διὰ τὸ Βασιλεὺς μας μιλάει γιὰ ἐθνικὲς ἀνάγκες. Θὰ δώσουνε χρήματα, νὰν τῶχετε γιὰ σίγουρο. Μὰ θὰ κάνουν κι αὐτοὶ, σὰν κάθε ἄνθρωπος γνωστικός ποὺ δίνει τὸν παρὰ του γιὰ μιὰ ἐπιχείρηση ποὺ δὲν ἔχει νὰ κερδίσει ἄμμεσα τίποτ' ἀπ' αὐτήν, τὴν ἀκόλουθη σκέψη:

— Ὅλο μᾶς ζητᾶνε κι ὅλο δίνουμε, καὶ

καλὴ. Ὅταν γύριζεν ἡ βάρκα ἡ μάνα του εἶχε μείνει.

Β'.

Τὴ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ γύρισε στὸ χωριὸ ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Στὴν ἀγρυπνία πῆγε καὶ στάθηκε σιμά στὸ Νίκο Ἀφεντάκη, ἀδερφὸ τῆς Μαλάμης. Ἡ νύχτα ζουγραφίζονταν ἄγρια στὰ τζάμια. Μέσα ἀσημένιες καντῆλες φωτίζουν τὸ τρυπητὸ τέμπλο. Γύρω στὸ φῶς τους πετοῦν οἱ ἱστορίες τῶν χρυσῶν εἰκόνων. Ἀπάνω στὸ γυναικίδι λάμπουν κάπια μάτια μὲς τὸ σκότος. Ὅταν τέλειωσεν ἡ ἀγρυπνία κατέβαινε πάλι μαζί μὲ τὸ Νίκο. Παρακάτω δυὸ γυναῖκες τοὺς ἔφτασαν καὶ τοὺς καλησπείρισαν.

— Ὁ Γιῶργος εἶν' αὐτός; ρώτησεν ἡ μάνα τοῦ Νίκου.

— Καλῶς ὦρισε, Γιῶργο, φώναξε μὲ γλυκειὰ φωνὴ ἡ Μαλάμη.

Τὸν ρώτησαν πότῃ ἦρθε, ἂν θὰ καλίσῃ πολὺν καιρό.

— Νὰ πηγαίνῃς νὰ βοηθᾷς τὸ Νίκο.

— Ἐ, ὅσο μπορούμε...

Τοὺς καληνύχτισε μπροστὰ στὴν πόρτα τους. Τὸ σπῆτι τους κατασκότεινος ὄγκος μὲ τοίχους καὶ παραθύρια, ποῦ τὰ μάντευε μαῦρα ἀπ' τὸν καιρὸ,

ποτέ δὲν ἀρνηθῆκανε στὴν πατρίδα τὴ συντρομὴ μας. Μὰ ἴσαμε σήμερα δὲ βλέπουμε νὰ γίνεται καμιά σοβαρὴ δουλιὰ. Δίνουμε ἀπὸ δῶ, καὶ χάνονται ἀπὸ κεῖ, καὶ τίποτα δὲ γίνεται. Μᾶς ζητᾶνε σήμερα παράδες γιὰ πολεμικὲς ἐτοιμασίες· καλὰ, νὰ δώσουμε. Δὲν πρέπει ὁμως πρὶ σκεφτοῦμε γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, νὰ κανονίσουμε τὰ ἐσωτερικά, καὶ πρὶν πολεμήσουμε τὸν ἐξωτερικὸ ὀχτρὸ, νὰ ξαρματώσουμε τὸν ἐσωτερικὸ, ποῦναι καὶ πολὺ χειρότερος ἀπὸ τὸν πρῶτο; Μᾶς λένε πῶς πρέπει νὰ καμαρώνουμε γιὰ «τὴν πολιτικὴν μας ἀγωγὴν» καὶ πῶς «αἱ πολιτικαὶ ἰδέαι ἐν Ἑλλάδι διατελοῦν ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰς ἐν τῇ Ἀφρικῇ κρατούσας». Ποιὰ ἀγωγὴ καὶ ποιὲς ἰδέες; Ἡ ρουσοφετομανία μας; Ἀν ἡ συναισθηματικὴ εἶναι ἀγωγὴ καὶ ἰδέα, τότε τὰ πᾶμε πρῶτα καὶ τοὺς φάγαμε τοὺς Βουρζόρους καὶ κάθε ἄλλον ὀχτρὸ μας, μοναχὰ μὲ τὴν Συνάλλαγὴ μας, δίχως νὰ χρειαστοῦνε καράβια καὶ θωρηχτά.

Αὐτὰ θὰ σκεφτήκανε οἱ Ρωμοὶ τῆς Λόντρας καὶ θὰ διπλοκλειδώσανε τίς κάσες τους.

ΜΕΤΡΑ

κατὰ τῆς βιβλιοκαπηλείας!.. Τὸ Ὑπουργεῖο ἀποφάσισε... Τὸ Ὑπουργεῖο διάταξε... Τὸ Ὑπουργεῖο σκέφτηκε...—Κι ὅ,τι ἄλλο βάζει τὸ μυαλό σας...

Τὸ πιστεύουμε. Τὸ Ὑπουργεῖο τάποφάσισε πιά σοβαρὰ νὰ χτυπήσῃ τὴ βιβλιοκαπηλεία. Γι' αὐτὸ δὲ κρατᾷ τὸν Πετρούλια καὶ τὸν Καλότυχο. Ἀμὲ τί θαρρεῖτε; Ποῖος ἄλλος, ἐξὸν αὐτοὶ οἱ δυὸ, ξέρει ὅλα τὰ τερτίπια τῆς βιβλιοκαπηλείας κι ὅλα τὰ μυστικὰ κλειδιά τῆς;

Γι' αὐτὸ κι ὁ κ. Καλλιφρονᾶς, ὁ βιβλιοκαπηλοφάγος, ἀναγκάστηκε καὶ ψέματὰ νὰ πῇ γιὰ νὰ μὴν τὰ χάσει τὰ δυὸ αὐτὰ φοβερά λαγωνικά. Νὰν τὸ δείτε πῶς σήμερ' αὔριο θὰ διαβάσουμε στὶς ἐφημερίδες ὅτι ἀνεντίθη εἰς τοὺς κ. κ. Πετρούλια καὶ Καλότυχον νὰ ἐνεργήσουν ἀνακρίσεις ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος». Θὰν τὸ δείτε καὶ νὰν τὸ πιστέψετε.

ΚΑΘΕ

μέρα διαβάσουμε—ἡ ἐποχὴ τους, βλέπετε, τώρα—στὶς ἐφημερίδες γιὰ τοὺς βουλευτάδες μας ποὺ φεύγουν ἀπὸ τὸνα κόμμα καὶ παγαίνουνε στ' ἄλλο. Τὸ σῦρ κ' ἔλα αὐτό, οἱ ἐφημερίδες μας τὸ λένε

τοῦ θύμιζε παλιούς θρύλους ἀγάπης κι' ἀντρείξας. Ὁ παπὺς τῆς κεῖ ποῦ δούλευε στὴν Πόλῃ ἀγαπήθηκε μὲ μιὰ. Ὁ ἀδερφός τῆς μπαμπούρας καὶ φίλος του τᾶμαθε καὶ μιὰ μέρα ποῦ τὸν ζοῦριζε γύρισε νὰ τοῦ κόψῃ τὸν λαιμό. Ἀπ' τὸ πασπάτευμα τοῦ λαιμοῦ του καὶ ἀπ' τὰ μάτια του κατάλαβεν αὐτὸς τίς σκέψεις του. Κάνει πῶς φωνάζει κάποιον στὸ δρόμο νὰ σταθῇ, χαπώχνη τὸ χέρι του καὶ φεύγει μισοζουρισμένος ἀπ' τὴν μιὰ μπάντα.

Εἶχ' ἕναν ἄλλο προσπάθιο λεβέντη, ἀντρούλια ὡς κεῖ-ἀπάνω. Στὸ τραγούδι μοναδικός, χορὸ στὰ μαχαίρια. Αὐτὸς ὄντας μ' ἕνα καράβι βγήκε σ' ἐρημικὸ μέρος νὰ πάρῃ νερό. Βρύση δὲν ὑπάρχει μόν' ἕνα ξεροπήγαδο. Κάποιος τσομπάνης ποῦ βρέθηκε ἐκεῖ τὸν ἀρμήνεψε νὰ μὴ κατέβῃ, γιατί παραμόνευε ἕνας ὄφις κακός. Αὐτὸς ποῦ νὰ τ' ἀκούσῃ. Δὲν κρότιζε τὸ μάτι του. Ὅμως κεῖ ποῦ πατοῦσε στὴν τελευταία πέτρα γιὰ νὰ κατέβῃ τὸν δάγκωσε τὸ φίδι. Βγήκε ἀπάνου, ἔσκουζε, πλακώνουν οἱ συντρόφοι του. Τοῦ δένουν τὸ ποδάρι μὲ σαράντα μεταξωτὰ μαντήλια. Μὰ τί κάνει. Τὸ φίδι κακὸ, σάπιτης. Σάπισε τὸ ποδάρι του καὶ τοῦ τῶκούσαν οἱ γιατροί. Ὅταν πῆγε στὸ χωριό, ἦταν ἀρραδωνιασμένος, φωνάζει τὴν σαστική του «Μιὰ καὶ τῶτῃ αὐτὸ τὸ περιστατικό, τῆς λείει, ἄς τὸν ἀφίσῃ αὐτόν, ἄς πᾶ-